

На 26 януари Атанас Цонков би навършил 83 години

Почитаме паметта му с откъси от книгата „Има начин!“

Нашият патрон Атанас Цонков, съзателят на вестник „Лечител“ и основател на едноименната фирма, беше журналист с вяра в силата на вестникарското перо и си служеше с него като с оръжие. Оръжие срещу обществените неправди, своеволията на властници и безхаберията на управници. Срещу фалша, лъжите и лицемерието в политическите среди. Не допускаше компромиси с истината и оценяваше управниците според този критерий, който малцина лидери биха покрили.

На днешния 26 януари Цонков би навършил 83 години. Вестникарите от „Лечител“ почитаме паметта му с откъси от неговата автобиография „Има начин!“, които напомнят за критичното му перо. И уви, подсказват колко сюжети би му предоставил настоящият политически хаос, в който партийни битки и финансови галавери продължават да ни отдалечават от ценностите на демократичните общества.

НЕ СТАВАЙ, СИНЕ, ПОЛИТИК

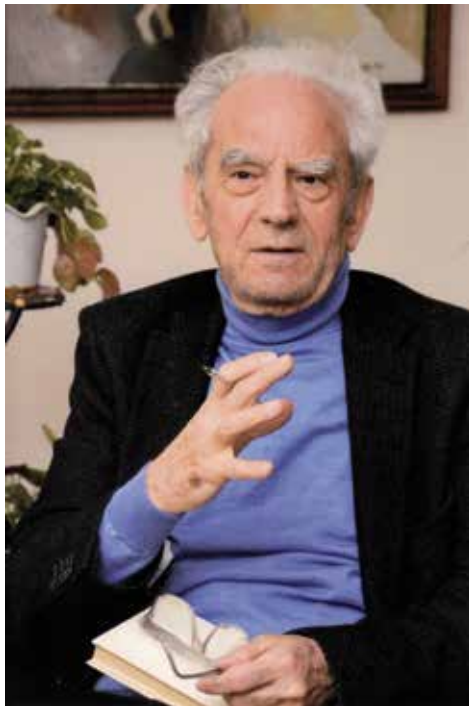
Завърших гимназия през 1958 г. и извадих лошия късмет да ме хване закон, според който няха право да кандидатствам в никакъв университет, преди да отбия двугодишно казармено обучение. Дотогава дипломиралите се гимназисти кандидатстваха във ВУЗ и ако ги приемат, след завършване на висшето си образование караха само 6 месеца военна служба. Но сега целта беше младите хора да загубят ища за по-високо образование, да има по-малко кандидати за вузовете, защото партията вече се чудеше какво да ги прави висшистите - такова беше „плановото стопанство“ на соца... Наистина, след две години казарма повечето хора се отказваха да учат по-нататък - едно, че са забравили вече ученото в гимназията и не могат да издържат приемните изпити, друго, че вече са се оженили, семейства са направили, деца гледат...

Аз бях решил твърдо да следвам, но не можех да се определя къде да кандидатствам. Бедните ми родители бяха готови да понесат и тази жертва - да издържат студент, но в избора ми не се намесваха. Майка ми само ме молеше, да не ставам политик...

А действителност отдавна ме човъркаше идеята да кандидатствам журналистика. Обичах да чета вестници, а 12-годишен, когато се записах в кръжока по телефонно дело, дори се престаших да пратя дописка за кръжочната дейност, кой знае защо - до редакцията на в. „Литературен фронт“ (вероятно, защото това издание ми беше интересно). Разбира се, не я публикувах, но получих любезен отказ (това е на социализма плюс, че редакциите отговаряха на читателски писма, а сега го прави само в. „Лечител“), подписан от Петър Караангов, писателя.

Но имаше и по-съществена причина - бях силно повлиян от факта, за който някъде бях чел, че Ленин, като попълвал анкетна карта, в графата за професия написал: „журналист“. Съзнавах, че цялото ми село е срещу неговото разрушително болшевишко дело, но си давах и сметка, че е човек, променил света. Пък на мен ми се искаше да променям - и моето село, и света, макар и в посока, обратна на болшевишката...

Раздвоен от това противоречие, се залових да чета учебника „Теория и практика на печата“ (Библията на соцжурналистиката) - ужасна теория, без грам практика, но и той не ме разубеди. Поредно разколебаване получих и от бащата на един мой съученик, Христо Цанев. Чичо Ваньо, бащата, беше бивш ремсист, бонсист, член на БКП, образован човек, който се занимаваше с финанси и кредит. Като ме чу, че искам

да уча журналистика, той, комунистът, се опита да ме приземи, кротичко и тихичко ме посъветва: „Наско, недей. Времето не е за журналистика... Няма да можеш да пишеш, каквото искаш и каквото мислиш“...

След години ми стана ясно, че „няма да можеш и да публикуваш, което си написал“...

Но аз вече бях набрал скорост - самоубеждавах се, че журналистиката ще ми даде възможност не само да се занимавам с различни проблеми (което напълно се потвърди), а и да решавам проблеми (също се потвърди, но ненапълно). Бях възпитаван в духа на практичната селска философия на оцеляването, според която „**Няма начин, да няма начин!**“ и бях амбициран да прилагам този възглед срещу трудностите във всички житейски сфери, защо не - и в журналистиката, пък била тя и комунистическа...

И според моята равносметка след близо 45 години журналистически стаж, той наистина беше приложим, дори при она режим. Аз успях, в свирепите времена на партийна двойна и тройна цензура и идеологически надзор, да намеря начин, чрез моята журналистическа намеса да се решат проблеми на големи трудови колективи, дори да се спасят от системата човешки съдби...

Но докато стигна до тези професионални радости и гордости, минах през многочислени ненужни битки, които са ми поглъщали ентузиазма и енергията, времето и здравето, силите и надеждите. Но така беше при социализма - идеологията ни учеше, че трябва да преодоляваме трудностите, които тя системно ни създаваше...

ВНИМАВАЙ КАКВО СИ ПОЖЕЛАВАШ

... Ето ни със Светла, вече в „синия“ вестник „Демокрация“. Вярно е, че графиката му беше старомодна, че често се пълнеше с доклади и изказвания на лидерите на СДС, но народът го носеше на ръце! И ние със Светла направо летяхме, като попаднахме в екипа...

Първоначално Йордан (Василев, първият главен редактор) ми нареди да завеждам читателските писма. Тогава това беше изключително интересен ресор, защото всеки ден ни засипваше огромна поща - хората пращаха страхотни писма, описваха невероятни истории. Но моята сила беше другаде - аз съм си индивидуалист и честно му казах, че няма да съм много полезен в този отдел. Споразумяхме се да остана при писмата само няколко месеца, а след това да ме прехвърлят на друга позиция.

Така и стана - през декември ме преизмениха за специален кореспондент и коментатор, а с писмата се зае Светла (Цонкова, съпругата на автора). Тя беше перфекционист в тази работа, умееше от чуждия текст да направи шедеври. И работеше с огромно вдъхновение, защото в читателската поща на „Демокрация“ можеха да се открият възхитителни бисери. Хората изливаха натрупвания с години гняв срещу системата и нейните престъпления, споделяха обиди, разказваха потресаващи несправедливости. Разкриваха страшни истини, за които не съм и подозирал... Запечатало ми се е писмото на един някогашен партизанин, написано с ясен, технически почерк. Човекът с покъртителна откровеност беше направил анализ на социалистическата система, на оялите се бивши негови другари от партизанското движение, бе излял мъката си от рухването на идеала, на който посветил младостта си и за който рискувал живота си... Блестящ текст! Ботевска публицистика!...

Междувременно аз взех да изпитвам съмнения към някои от моите „другари“, с които правехме „Демокрация“. Очевидно беше, че вестникът е слаб и първоначално отдавах това на неопитността на главния ни редактор - Йордан Василев не беше работил в ежедневник, а в месечник (сп. „Септември“), в седмичник (в. „Литературен фронт“), в литературен институт. Но с всеки изминал ден проумявах, че причината не може да е само тази, че някой или нещо така заплита редакционната работа, че вестникът да затъва все повече в посредственост, да се изпразва от съдържание, да губи читатели...

Скоро щеше да ми просветне, че причината не е в нечия неопитност, а обратно - в опитните хора на Държавна сигурност,

които бяха завзели най-важните позиции в редакцията, а както го установих лично - и в самата „синя“ партия.

И тогава, с пълна сила върху нас със Светла се стовари поуката от урока на мъдреца, който е казал: „Внимавай какво си пожелава“...

ПАТРИОТИ

Чувал съм нещо като виц за Борис Трети, който бил казал: „В България военните са германофили, народът е русофил, интеллигенцията - франкофони. Само аз съм българофил.“

Може и да не е виц...

Аз лично съм повече от повреден патриот. Не обичам враговете на българската нация и държава да бъдат прославяни в улици, бюстове и тем подобни.

Темата за патриотизма има много измерения, разбира се. Нашето момче Кристиянчо Костов, който се класира втори на Евровизията, каза нещо в смисъл: „Ние сме готови да победим света, но светът не е готов за нас“. Това е едно малко пресилено самочувствие, но е вярно, че българинът е талантлив в много области - в математиката, в някои научни клонове и особено в изкуствата - рисуване, музика, изпълнителско изкуство... И Кристалина Георгиева казваше навремето: „Трябва ни малко повече самочувствие!“

Но ние сме смачкани. А поотпуснем ли се малко, може да се окаже, че сме и по-добри от другите... Става въпрос обаче за единици, за „звездите“. За жалост, „масата“ е на далеч по-ниско равнище. Нашенецът не е много склонен да прогресира по посока на знанието. А знанието е храна за здравето, храна за бъдещето, храна за успеха, храна за всичко. Знанието, глупако!

До 26 февруари 2023 г. книгата „Има начин!“ ще се предлага в магазините „Лечител“ с 10% отстъпка.